

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

UKA 2018/7
03.10.18.
Aqqaluaq B. Egede

Forslag til finanslov 2019.

(Naalakkersuisoq for Finanser)

Søerne i fjordene er begyndt at ise til. Det vidner at der sker varmeveksling mellem det kolde og varme efterårsluft. Solopgang og solnedgang viser os klart på forskellen på det lyse og mørke stunder. Forskellene som jeg her nævner er alle reelle som vi alle mærker og har behov for at føle.

Ligesom vi i det politiske virke har behov for forskelligartet meninger som belyser reelle problemstillinger som vi alle har behov for at fremlyse. Vor diversitet er en styrke som vi som folk skal værne om. Vi skal ikke sværte andre folk, men derimod give plads således de også kan tage del i styringen i det land som vi er bestaltet til, på vegne af vore vælgere, at styre. Meninger tilkendegivet i forordet herom skal ikke ses som udtryk for kritik til de handlinger som vi har været vidne til fra den nu dannet koalition og deres støtteparti, men derimod skal ses som en gestus fra Inuit Ataqatigiit.

Vi byder alle Inatsisartutmedlemmer velkommen og glæder os til at tage del i den nu igangsatte finanslovsforhandling. Vi byder også den nyvalgte Inatsisartutformand i landets vigtigste sæde som folkevalgte og ønske dig tillykke med tillidshvervet. Jeg ønsker at viderebringe vor oprigtige ønske om samarbejde til de nu medunderskrevne samarbejdspartiets mindretals naalakkersuisut og såfremt dannelsen af nyt Naalakkersuisut bliver godkendt af Inatsisartut agter vi at holde på Naalakkersuisut formanden i hans løfte om at arbejde for en samlet befolkning. Inuit Ataqatigiit agter at samarbejde på tværs i de områder vi er enige i samt i de områder vi skal mødes om.

Vi kan alle bekende at processen omkring tilblivelsen af Finanslovsforlaget for 2019 ikke har været det kønneste siden fremlæggelsen fra det forrige Naalakkersuisut. Grundet dertil kan findes i at Naalakkersuisut fremsendte store ændringer til det tidligere fremsendte efter Finansudvalget har afsluttet sin seminar om netop finanslovsforslaget. Det har medført store forstyrrelser i finansudvalgets arbejde og har været direkte medvirkende til at store arbejdspresser for udvalget og ikke mindst for de beslutninger som har måttet blive udsat som følge af det. En regering med sådan en ledelsesform er Inuit Ataqatigiit direkte imod og bør rettes snarest muligt.

Det tidligere Naalakkersuisuts finanslovsforslag samt det nuværende Naalakkersuisut koalitionen samt dets støtteparti skal snarest muligt fremkomme med deres forslag til finanslov, det har vi som valgte samt landet behov for. Finansudvalgets mulighed for realbehandling af finanslovsforslaget kan ikke længere ske. Vi mener derfor at vi ikke kan komme udenom udarbejdelse af en særlov som sikrer Inatsisartuts Finanslovsudvalg det fornødne arbejdsro for at kunne udarbejde en omhyggelig betænkning til finanslovsforslaget.

Landets økonomi skal være stabil

Inuit Ataqatigiit skal gøre det klart, at for at sikre en stabil økonomi i landet, medmindre der er helt ekstraordinære omstændigheder der gør sig gældende, skal lovforslagets ikke komme under kravet om balance i finansloven. Kravet forbliver da vi ikke ønsker at komme i krise som man i takt med størrelsen af investeringsgraden bliver større fare for at komme ud i en krise som i sidste ende kan skade landets evne til at opretholde den nuværende aktivitets- og velfærdsniveau for landets befolkning. Hvis en balanceret udvikling af landet ikke blot skal være ord uden indhold har vi behov for midlerne bruges der hvor de har mest mulig gavn. Vi vil også påpege at man de regioner og steder hvor der ikke planlægges udbygning og bygnings af lufthavne og har behov for at tilstrækkelig aktivitetsniveau.

Erhvervsudvikling som udgangspunkt for samarbejde mellem Grønlands Selvstyre og Kommunerne kan være anstrengende har historien vist os. Der er behov for at reevaluerer af erhvervs- og turismeudviklings initiativerne. Inuit Ataqatigiit er ligeledes opmærksomme på, at man i takt med regionale erhvervsudviklingsinitiativer skyder op som i form af partnerskabsaftaler mellem erhvervslivet og kommunerne samt Grønlands Selvstyres mere aktive rolle om koordinering af disse initiativer er det ellers blevet oplagt med reevaluerer af netop hele erhvervsudviklingsområdet.

Vi mener at det er værd en tanke, man via Finansloven allokere midler som skal være med til at sikre større erhvervsaktivitet i de enkelte byer, om disse ikke er bedste tjent ved at blive givet som en del af bloktilskuddet til kommunerne, da kommunerne besidder den fornødne viden om hvor disse midler vil gøre mest gavn. Vi har ikke fra den centrale administrationsbygning den nødvendige videns grundlag til at vurderer hvor og hvordan erhvervsudviklingspuljerne kan gøre mest gavn, hvor enten det er i Nanortalik, Upernavik, Qaanaaq eller i Tasiilaq.

Flyt midlerne til kommunerne, vi skal nok fra Inatsisartut skabe de bedst mulige lovgivningsmæssige rammer for at kommunerne og erhvervslivets tilsammen kan skabe den bedst mulige udvikling for landet. Det mest urentable og unødvendige måde at driver erhvervsudvikling på er det system som vi har i dag. Hvis vi ønsker forandring skal vi først forandre vores måde at gøre tingene på.

Befolkningens egen lufthavne - til hvis fordel?

Når vi snakker om rentabiliteten af lufthavnsudbygningerne skal der udelukkende drøftes med rentabilitet som udgangspunkt. Også når landets egen midler – betalt igennem dets egne skatteydere, skal ikke tilbagebetales. Vores tilgodehavender for investeringer afhænger udelukkende af aktieselskabets anpartshavere, herunder den danske stat samt erhvervslivets målsætninger om overskud og deres gode vilje.

Derfor er det centrale i snakken om rentabilitet, "i hvis øjne" man beskuer ordet fra. Det er derfor spændende at høre fra Naalakkersuisut definition om ordet rentabilitet, da vi endnu mangler at høre fra dem om deres definition af ordet. Vi har nu allerede fået at vide, at den danske stats – vores rigsfælle – med deres indskud på 700 mio. Kr. får en aktieandel i selskabet på 33.3% vil i det efterfølgende årrække få betydelig overskud som langt overstiger deres investering på 700 mio. Kr.

Vi åbne overfor vor rigsfælles investeringsplaner. Men krav der er indgivet i forbindelse med investeringstilbuddene skal fremlægges fra Naalakkersuisut. Hvordan ser aktionæroverenskomstkravene? Hvordan fordeles overskudsprovenuet imellem aktionærerne. Hvad får overskuddene til have af indflydelse for overslagsårene.

Som tidligere sagt har Inuit Ataqatigiit ønsket kompromis omkring lufthavnsplanerne da disse kommer til at have indvirkning på hele sumfundet som helhed. Vi mener at der er behov for fortløbende lufthavnsbyggeri. Da vi skal være opmærksomme på ikke at overophede økonomien midt i processen. Vi er forstående overfor arbejdstagerforbundet SIKs advarsel om netop dette.

Vi har fået at vide at Kalaallit Airport A/S som ejes af landets befolkning, først får provenu af investeringerne efter gælden er betalt fuldt ud, også at landskassen først får nytte af investeringerne hvis Kalaallit Airport A/S får overskud. Vi ønsker derfor at Naalakkersuisut forinden beslutningen om lufthavnsplanen bliver truffet forklarer overfor Inatsisartut og ikke mindst overfor befolkningen hvad Naalakkersuisut forstår ved, at forklaringen om at rentabiliteten er til stede.

Klare krav til dansk involvering

Vi vil dog samtidig sige, at vi syntes de toner vi hører fra den danske regering er interessante. Vi har ventet på at høre hvordan arbejdet, som blev bebudet startet umiddelbart efter rigsmødet, ville munde ud.

Som noget nyt kan vi se i medierne, at det nu er på tale, at staten bliver aktionær i Kalaallit Airports A/S. Vi kræver svar fra Formanden for Naalakkersuisut om, hvad det er for en aftale der er ved at blive underskrevet.

Og vi har en række klare krav som vi vil stå fast på:

-Grønland skal kun indgå aftale med staten såfremt vilkårene for aftalerne er bedre end hvad vi kan få af aftaler andet steds.

-Såfremt den danske stat skal være med, om det er kapitalindskud eller det er lån, så skal Inatsisartut godkende alle vilkårene.

-Såfremt den danske stat skal være aktionær i Kalaallit Airports A/S, så skal Selvstyret være hovedaktionær, og eventuelle andre aktieindehavere, inklusive staten, skal ikke have vetoret. Vi vil ikke se de samme fejl begået som med Airgreenland, hvor staten sammen med SAS har vetoret og tilsammen aktiemajoritet, hvilket har begrænset Selvstyrets bevægelsesmuligheder voldsomt.

Inatsisartut tager beslutningerne

Endelig er det vores krav, at en aftale med staten på ingen måder må sætte Inatsisartut under pres i forhold til lufthavnsplakens eller anlægslovens endelige form. Inatsisartut er stadig midt i sin udvalgsbehandling af anlægsloven, og Inatsisartut skal have ro til at færdiggøre sin betænkning på Inatsisartuts egne præmisser.

En folk med mest mulig ligeligt livsvilkår

Det samarbejdende Naalakkersuisut koalition med deres støttepartis samarbejdsaftales manglende underbygning af reelle handlingsorienteret målsætninger bevidner en manglende ønske om at adressere behovet for mere ligeligt livsvilkår for landets befolkning. Inuit Ataqatigiit har tidligere tilkendegivet deres enighed i oprettelsen af en beskæftigelsesfradrag. Med vores nuværende skattesystem indretningens manglende håndsækning til landets mindst bemidlet og mest hårdarbejdende lavtlønsmedarbejdere ser vi som en klart tegn på at vi ikke kan være tjent med forsæt at have sådan et skattesystem. Med de fremtidige reformer for øje, håber vi og ønsker, at Naalakkersuisoq for Finans- og skatteområdet kommer os i møde med entusiasme.

Vi skal nemlig være dygtige forhandlingsparter, såfremt den nuværende mindretals Naalakkersuisut er åbne for reelle forhandlinger. Vi er fra Inuit Ataqatigiit åbne for forhandlinger, da landets mindst- mellem indkomstgrupper – de hårdt arbejdende medarbejdere, fortjener mindre omkostningspres i de større stigende prisniveau vi oplever i dag.

For at mindske uligheden er vi åbne for formindsækelse af de store administrationsomkostninger Grønlands Selvstyre har, for at lukke den udgiftspræs der kommer som følge af finansieringsbehovet for tilpasninger af overenskomsterne for de mindste- og mellemløn indkomstgrupperne. Vi ønsker jo en smidigere administration. OG vi ønsker for de mindste- og mellemløn indkomstgrupperne en mere tilpasset lønniveau. Med en handling kan vi rette på to af vores fælles målsætninger på tværs af partierne, og Inuit Ataqatigiit har nu hermed fremsat vores forslag til hvordan disse kan løses bedst.

Sikring af vor børns tarv, også igennem regeringsarbejdet

Det mest grundlæggende udslagsgiver for vores mulighed, for hvor bredt forhandlingerne kan ske, er koalitions- og støttepartiets samarbejdsaftaler. Inuit

Ataqatigiit kan efter nøje gennemgang af aftalegrundlagene se, at venstrefløjspartierne er blevet opslugt af højrefløjspartierne. Det giver grund til bekymret mine. Dertil byder jeg uddybende spørgsmål velkomment.

Vi har fulgt MIOs arbejde om de marginaliseret og misrøgte børn nøje. Vi har set at behovet er større end tidligere regnet, og såfremt vi ikke igangsætte forskelligartet initiativer om tidlig indsats bliver arbejdet langt større end det er i dag. Mange børn og familiers uacceptable livsbetingelser skal rettes op, ved ikke alene via tilførsel af videns-grundlag og hjælp, men også tilførsel af langt større midler til socialområdet end der gives i dag, Inuit Ataqatigiit vil fortsætte deres arbejde for at sikre dette. Inuit Ataqatigiit ønsker, at man i samarbejde med MIO realiserer initiativer der skal til sikre større børnevelværd.

Vi er enige med den nye Naalakkersuisut koalition. Vi ønsker at man fra Naalakkersuisut side sikrer at arbejds- og lønvilkår for landets medarbejdere i dagspleje- og døgninstitutionsområdet rettes samt udarbejdelse af en fremadrettet ledelsesudviklingsplan udarbejdes og implementeres snarest muligt. Inuit Ataqatigiit vil unægtelig tage del i arbejdet omkring sikring af midlerne til disse.

Vigtighed af Killiliisas og Tilioqs virke i samfundet skal bestyrkes igennem forøget finansiering, det er et klart krav fra Inuit Ataqatigiit.

Inuit Ataqatigiit bibeholder sin engagement i at sikre Kangaatsiaq nu efterhånden mangeårige utilstedelige skolebygning for skolebørn og lærerne, som man via flerparti grundlagt ellers fik tilført midler til bygning af en ny skole, den engagement agter vi at følge til dørs og ønsker sikring af midler til bygningen af en skole. Vi håber selvfølgelig de andre partiers tidligere tilkendegivelse stadig gælder den dag i dag. Hvis der skal findes midler er Inatsisartut nuværende efterårssamling det eneste mulighed vi har i dag, da målet kun kan nås ved en finanslovsgodkendt finansiering.

Uddannelse – kollegier

Uddannelsesområdet har behov for helt nye udviklingsinitiativer. Vi har behov for mere og bedre udnyttelse af de naturgivne ressourcer som vi har. Inuit Ataqatigiit er glade for at andre partier samt den nye koalition har fået målsætninger som ligger lige op af vor egne. Det er som bekendt en Inuit Ataqatigiit fremsat forslag om oprettelse af en skole med målsætning om at sikre bedre udnyttelse af vor naturgivne ressourcer, herunder videns- og forsknings baseret tilgang til uddannelse.

Da vi foreslog uddannelsens grundlæggelse, foreslog vi Ilulissat som det naturlige udgangspunkt, da fiskere, studentergrundlaget, industrien aktive tilstedeværelse og fiskeeksportørernes og de handlendes aktiviteter giver bedst muligt grundlag i Ilulissat. Og da turismens høje aktivitet i Ilulissat giver en naturlig kundegrundlag til udvikling af produkter af international og højest kvalitet.

Det stadig større tilgang af nye studerende i landets uddannelsesinstitutioner presser den ellers allerede høje kollegiebebyggelsesaktivitet der eksisterer i uddannelsesstederne. Det stadig større behov af kollegier betvinger os som landets valgte, at slutte os sammen om fælles målsætninger som sikrer bedst mulige rammebetingelser for fremtidssikret bebyggelse af kollegier med dertil sikret finansiering af disse igennem finanslovsforhandlingerne.

Udvikling herunder også bedre forhold for de ældre

Igennem adskillige år har vi her i Inatsisartut i enighed, ønsket forbedrede vilkår for de ældre her i landet. Derfor skal vi endnu engang fra Inuit Ataqatigiits side appellere til andre partier om, at der skal iværksættes omfattende anlægsinvesteringer på alderdomshjem forskellige steder på kysten. Behovet er stort, hvorfor der bør tages de nødvendige skridt, så vi bør også kunne blive politisk enige omkring sådanne skridt.

Såfremt det skal lykkes os at standse fraflytningen af ældre borgere her fra landet, bør vi sammen udarbejde en 10 årig udviklingsplan eller noget der rækker længere. En sådan udviklingsplan skal indebære bedre vilkår for de ældre. Vi bør have en klar politisk målsætning for området og implementere de skridt vi ønsker at tage i den retning. Der bør udarbejdes rapporter samt dokumentationer for området, og det skal ske ud fra viden og oplysninger som kommunerne allerede sider inde med. Men som sagt, vi mangler klare politiske rammer for målsætningerne indenfor for området. Derfor skal vi fra Inuit Ataqatigiits side foreslå, at partierne arbejder sammen for at udarbejde af en udviklingsplan for ældreområdet.

Der er relativt mange på førtidspension her i landet, og vi er enige med den nye koalition om, at der fortsat skal tages skridt til at forbedre folks levevilkår samt skabelsen af nye vaner, og at der til sådanne initiativer tilføres ekstra midler. Vi vil fra Inuit Ataqatigiits side samarbejde og skal henvise til, at vi tidligere har iværksat lignende initiativer på idrætsområdet, Inuuneritta området og at vi hermed vil bakke op omkring de initiativer som den nye koalition agter at iværksætte. Der er ikke noget til hinder for, at vi kan finde samarbejdsgrundlag indenfor sådanne initiativer.

Vi ønsker iværksættelse af nye reformer i forhold til folks vilkår

Vi ønsker, at der sættes politisk fokus omkring serviceringen af de ledige her i landet indenfor det sociale område. Der skal ikke iværksættes strengere regler for området, men vi bør dog ikke stiltiende acceptere, at mange lønmodtagere ender som langtidsledige og reelt tilvænnedes til at leve som sådan. Dette er ikke ønskeligt set i forhold til antallet af en arbejdskraftreserve vi har. Ledigheden bør være et stadie, hvorfra man ønsker at komme i beskæftigelse. Ledige må optrænes til at kunne finde relevant arbejde, hvorfor dette også må kobles sammen med et krav i den retning. Endnu flere lønmodtagere må være med til at opretholde grundlaget for samfundsudviklingen, og da vi ved, at mange af de ledige mangler de konkrete

kompetancer, må vi tage skridt til at opbygge forbedrede muligheder gennem iværksættelse af forskellige opkvalificeringstiltag.

Der er nok at tage fat på, hvorfor Naalakkersuisut koalitionen samt oppositionen sammen bør gå sammen om en nedsættelse af udvalg der kan se på de skridt vi ønsker at tage i den retning. Et sådant skridt vil have Inuit Ataqatigiits bevågenhed. Vi har hørt og konstateret, at koalitionen ønsker at skabe endnu flere arbejdspladser her i landet. Såfremt vi skal skaffe endnu flere hænder der kan og vil arbejde, og derved vil være med til at løfte grundlaget for samfundet, ønsker vi at se konkrete skridt til at tage de nødvendige skridt og ønsker at partierne samarbejder omkring realiseringen af sådanne tiltag.

Sundhedsvæsenet samt administrationen

Der er behov for nøje at analysere behovet for indførelse af flere midler indenfor sundhedsområdet, som har stået på i adskillige år. Vi bør ikke alene fokusere på kravet om flere midler til området, men bør samtidigt også se på, hvordan vi kan forbedre folks oplevelser, når de tager kontakt til sundhedsvæsenet forskellige steder på kysten. Hvordan kan vi forbedre servicen overfor borgerne, for ønsket om forbedringer er reelt nok.

Man har sparet på mange lægestillinger forskellige steder på kysten, og der er taget politisk skridt til centralisering på sundhedsområdet, hvorved mange borgere kun kan blive behandlet i Nuuk og skal derfor transporteres dertil. Besparelserne indenfor sundhedsområdet har således haft det resultat, at mange flere borgere må transporteres til behandling i Nuuk eller i Danmark. Det betyder også, at når en borger henvender sig til sundhedsvæsenet, tager det længere tid inden pågældende bliver behandlet kureret og at dette forhold i flere tilfælde kan medføre menneskeliv, hvilket vi også hører mere og mere om.

Sagt på en anden måde, vil vi fra Inuit Ataqatigiits side medvirke til, at der skabes ændrede vilkår for sundhedsvæsenets servicering af borgerne her i landet og at de økonomiske midler kanaliseres anderledes end hidtil. Selvfølgelig skal vi samarbejde med sundhedsvæsenet i den retning. Derfor vil vi fra Inuit Ataqatigiits side tilsikre, at der skabes bedre økonomiske rammer for lægebetjeningen generelt forskellige steder på kysten.

Kultur – innovation – udvikling

Inuit Ataqatigiit inviterer til samarbejde på tværs af partierne for at sikre tilbageførsel af midler tilført Nunatta Isiginnaartitsisarfia på 3 mio. Kr. da vi mener disse midler har sikret en national aktivitet til glæde for mange kulturarbejdere og foreninger. Vi ønsker at disse tilbageføres Nunatta Isiginnaartitsisarfia da midler er hårdt brugt for i aktiviteter udenfor instituttet.

De kulturudviklingsinitiativer som er blevet igangsat igennem årene har resulteret i stadig stigende uddannede indenfor kultur, teater og filmindustrien. I takt med aktiviteternes udvikling har filmens aktører i Grønland sikret i stadig større grad eksponeret Grønland til flere lande igennem kort-, - dokumentar og fuldlængde film. Den stadig stigende internationale anerkendelse af Grønlands filmindustri formåen bør vises frem i langt bedre grad end det sker i dag.

Det er nemlig velkendt at jo større eksponering af mindre filmiske værker kan sikres større investorer til store filmiske værker hermed og midler til brug i Grønland. Der er stadig behov for mere midler til filmindustriens vugge i Grønland, lad os vise dem tilliden de har motivationen til en fortsat udvikling, dørene for dem og os er åbne for muligheder. Og efter vores viden er udenlandske investorer interesserede og ønsker at tage del i udviklingen.

Der er behov for musikalske produktioner også kan slå sig fri fra CD'en og starte salg igennem internettet. Vores spareiver vil vise sig at blive vores tunge udgiftspost senere hvis vi ikke følger med udviklingen. Lad os som valgte her i salen bidrage til en større udvikling igennem mindre investeringer. Mange motiverede musikere venter, lad os hjælpe give dem en chance.

Produktion af CD'er bliver stadig mindre rentabelt da de internetbaseret muligheder udgør større potentiale for udvikling. For at undgå at stå udenfor udviklingen, venter mange af vore CD musikproducenter på brobygningsinitiativer. Her ønsker de en midlertidig forøgelse af støtte midler til CD produktioner. For netop at undgå musikudgivelse og musikere som udgivelse af deres musik går helt i stå.

Uden at komme yderligere ind i detaljer er Inuit Ataqatigiit enige med koalitions partiernes og dens støttepartis erklæring om støtte til udvikling af sporten igennem finansloven. Vi glæder os til at finanslovsforhandlingerne omkring det.

Afslutningsvis skal vi fra Inuit Ataqatigiit sige, at Naalakkersuisuts meget rodet tilgang til finanslovsforarbejdet er vi på ingen måder vil acceptere. Naalakkersuisuts gentagne respektløse adfærd overfor Finans- og skatteudvalget har gjort skade på udvalgets arbejdsgrundlag. Det kan ikke accepteres.

Der er behov for forøgelse og udvikling af en omhyggelig og tillidsvækkende Naalakkersuisut, det er alt for let blot at give svar på påtale uden at rette op på de reelle og ofte konstruktive kritik der rejses om netop Naalakkersuisuts arbejdsproces. For at undgå at svare på lige så sværtende måde, opfordrer Inuit Ataqatigiit Naalakkersuisut at arbejde mere professionelt.

Må landets ledende regeringspartier lade landets befolkning mærke igennem syn og høreelse at man sagtens kan være uenige med respekt som udgangspunkt. Vi er et folk. Vi ønsker at stå sammen. Og for at nå vor bjerges højeste tinder kan vi ikke modarbejde hinanden. For at bruge vores fælles styrke skal vi samarbejde også midt i enighedens og uenighedens øje. Dem der tror de højnes bedst ved bekostning af

andre, må deres sunde fornuft sejre. Politiske sejre er ikke sejre for den enkelte parti. Politiske sejre er dem hvor partier for og imod har mødtes i midten, hvor slutresultatet altid forbliver en stærkere folk.

Hermed har jeg fremlagt Inuit Ataqatigiits oplæg til finanslovsdrøftelser.

Tak